

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

Наукова бібліотека ім. М. Максимовича

Інформаційно-бібліографічний відділ

Порушення росією норм Міжнародного гуманітарного права під час війни в Україні

науково-аналітичний огляд

Евакуація

мешканців

Ірпеня.

<https://www.44.ua/news/3344287/evakuacia-pid-obstrilami-ak-meskanci-irpena-vibiralisa-z-mista-foto-video>

Порушення росією норм Міжнародного гуманітарного права під час війни в Україні : науково-аналітичний огляд / Київ. нац. ун-т імені Тараса Шевченка, Наук. б-ка ім. М. Максимовича, Інформ.-бібліогр. від. ; [упоряд. Н. В. Кошлякова ; за заг. ред. І. І. Тіщенко ; наук. ред. д-р наук з соціальних комунікацій О. О. Сербін ; іл.: GettyImages]. – Київ : [б. в.], 2022. – 34 с.

В огляді підібрано та систематизовано за рубриками інформаційні матеріали про факти порушень міжнародного гуманітарного права, скоєних російськими збройними силами на території України з початку повномасштабного вторгнення 24 лютого 2022 р. Це вторгнення – частина російсько-української війни, розв'язаної росією у 2014 р. з подальшою окупацією півострова Крим та створенням спецслужбами рф так званих Донецької та Луганської народних республік.

Підготовлено на основі фонду НБ ім. М. Максимовича. Огляд містить посилання на текстові Інтернет-джерела.

Зміст

Міжнародне право на захисті безпеки під час війни.....	4
<i>Міжнародне гуманітарне право</i>	<i>6</i>
<i>Імплементация норм міжнародного гуманітарного права в законодавстві України.....</i>	<i>11</i>
Порушення росією прав людини під час анексії Криму, розпалювання війни на сході України.....	14
Порушення росією прав людини під час тотальної війни проти України у 2022 р.	17
<i>Порушення прав військовополонених.....</i>	<i>17</i>
<i>Насильство над цивільним населенням</i>	<i>19</i>
<i>Руйнування цивільних об'єктів та осередків культури.....</i>	<i>23</i>
<i>Мародерство, привласнення чужого майна.....</i>	<i>25</i>
<i>Використання забороненої зброї та боєприпасів</i>	<i>27</i>
Відповідальність росії за воєнні злочини в Україні.....	28

Міжнародне право на захисті безпеки під час війни

1. **Абу-Салех Асаад Камал.** Международно-правовые аспекты создания и использования вооруженных сил в соответствии с Уставом ООН : дис ... канд. юрид. наук : 12.00.11 / Абу-Салех Асаад Камал ; Киевский ун-т имени Тараса Шевченко, Ин-т международных отношений. – Киев, 1998. – 162 с.

2. **Габрелян Г. В.** Взаємодія міжнародного права прав людини, міжнародного гуманітарного та кримінального права в питанні забезпечення права на здоров'я під час збройних конфліктів [Електронний ресурс] / Г. В. Габрелян // Часопис Київського університету права. – Київ, 2019. – № 2. – С. 232–237. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Chkup_2019_2_42 (24.05.22).

3. **Житний О. О.** [Міжнародні злочини] / О. О. Житний // Велика українська юридична енциклопедія : у 20 т. / Нац. акад. прав. наук України, Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого ; [редкол.: Тацій В. Я. (голова) та ін.]. – Харків, 2017. – Т. 17 : Кримінальне право. – С. 519–522.

"Міжнародні злочини – найбільш небезпечні діяння, які порушують основоположні норми міжнародного права, завдають шкоди життєво важливим (базовим) інтересам всього міжнародного співтовариства як єдиного цілого, посягають на міжнародний правопорядок, міжнародний мир і безпеку людства".

4. **Міжнародне екологічне право та кримінальна відповідальність за використання ядерної зброї // Ядерна безпека: міжнародний та національний вимір : монографія / [С. В. Адамович, О. А. Грицан, О. Б. Загурський та ін.].** – Київ, 2017. – С. 136–169.

5. **Мохончук С. М.** Деякі питання кримінальної відповідальності посадових осіб за скоєння злочинів проти миру і

безпеки людства [Електронний ресурс] / С. М. Мохончук // Форум права. – Харків, 2013. – № 1. – С. 721–728. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/FP_index (25.05.22).

6. **Мохончук С. М.** Кримінальна відповідальність за злочини проти миру та безпеки людства: дослідження наукової історіографії [Електронний ресурс] / С. М. Мохончук // Актуальні проблеми права: теорія і практика. – Сєверодонецьк, 2013. – № 26. – С. 401–409. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/app_2013_26_56 (25.05.22).

7. **Мохончук С. М.** Суб'єкт злочину проти миру і безпеки людства у міжнародному кримінальному праві [Електронний ресурс] / С. М. Мохончук // Бюлетень Міністерства юстиції України. – Київ, 2011. – № 11 (листоп.). – С. 80–88. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/bmjju_2011_11_15 (25.05.22).

8. **Мохончук С. М.** Юридичний склад найманства та його особливості в системі злочинів проти миру та безпеки людства [Електронний ресурс] / С. М. Мохончук // Вісник академії правових наук України. – Харків, 2012. – № 2. – С. 227–236. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vapny_2012_2_25 (25.05.22).

9. **Семенов В. С.** [Закони та звичаї війни] / В. С. Семенов // Юридична енциклопедія: в 6 т. / НАНУ, Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького; гол. ред. Ю. С. Шемшученко. – Київ, 1999. – Т. 2: Д–Й. – С. 491–492.

"Закони та звичаї війни – система норм і принципів міжнародного права, які встановлюють права та обов'язки воюючих сторін та нейтральних держав у разі воєнного конфлікту. Мають на меті усунути найжорсткіші способи і засоби ведення війни, забезпечити захист мирного населення. Визначають порядок початку, ведення і припинення воєнних дій, правове становище комбатантів і не комбатантів (мирного населення, військовополонених, хворих і

поранених військовослужбовців тощо), а також правовий режим власності. Встановлюють юридичну відповідальність за порушення законів та звичаїв війни".

10. **Сенаторова О. В.** Права людини і збройні конфлікти : навч. посіб. [для студ. юрид. вищ. навч. закл.] : підготовлено в рамках реалізації і за підтримки Програми Європейського Союзу ERASMUS+ 573861–EPP–1–2016–1–EE–EPPKA2–CBHE–JP "European Human Rights Law for Universities of Ukraine and Moldova" – HRLAW [Електронний ресурс] / Сенаторова О. В. – Київ : [б. в.], 2018. – 206, [2] с. – Режим доступу: https://nlu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/05/msc_6_copy.pdf (24.05.22).

11. **Яценко С. С.** [Порушення законів та звичаїв війни] / С. С. Яценко // Юридична енциклопедія : в 6 т. / НАНУ, Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького ; гол. ред. Ю. С. Шемшученко. – Київ, 1999. – Т. 4 : Н–П. – С. 674–675.

"Характеризується подвійною протиправністю: діяння, заборонені нормами як національного (ст. 438 розд. XX «Злочини проти миру, безпеки людства та міжнародного правопорядку» КК України), так і міжнародного кримінального права".

12. **United Nations Charter, Chapter VII: Action with Respect to Threats to the Peace, Breaches of the Peace, and Acts of Aggression** [Electronic resource] // United Nations : site. – Mode of access: <https://www.un.org/en/about-us/un-charter/chapter-7> (24.05.22).

Статут ООН. Глава VII: Дії щодо загрози миру, порушень миру та актів агресії.

Міжнародне гуманітарне право

13. **Базов В. П.** Принципи міжнародного гуманітарного права [Електронний ресурс] / В. П. Базов // Юридична Україна. – Київ, 2020. –

№ 12 (216). – С. 35–42. – Режим доступу:
http://nbuv.gov.ua/UJRN/urykr_2020_12_6 (24.05.22).

14. **Гаагская конвенция 1954 года о защите культурных ценностей в случае вооружённого конфликта.** – Москва. : Госюриздат, 1957. – 46 с.

15. **Гнатовський М. М.** Європейський Суд з прав людини та міжнародне гуманітарне право: захист права на життя [Електронний ресурс] / М. М. Гнатовський // Актуальні проблеми міжнародних відносин. – Київ, 2011. – Вип. 100, (ч. 1). – С. 95–99. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/apmv_2011_100%281%29_18 (24.05.22).

16. **Двуреченська О. С.** Механізм функціонування Організації із заборони хімічної зброї: структура та основні напрями діяльності [Електронний ресурс] / О. С. Двуреченська // Філософія та політологія в контексті сучасної культури. – Дніпро, 2020. – Т. 12, № 1 (25). – С. 179–188. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/filipol_2020_12_1_23 (25.05.22).

17. **Денисов В. Н.** Заборона ядерної зброї / В. Н. Денисов // Енциклопедія Сучасної України / [НАН України, Наук. т-во ім. Шевченка, Ін-т енцикл. дослідж. НАН України ; редкол.: Дзюба І. М. та ін.]. – Київ, 2010. – Т. 10 : 3 – Зор. – С. 28.

18. **Дмитрієв А. І.** Міжнародне гуманітарне право : основи концепції : монографія / А. І. Дмитрієв ; Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України. – Київ : Логос ; Фахівець, 1999. – 120 с.

19. **Женевские конвенции от 12 августа 1949 года и Дополнительные протоколы к ним = Les protocoles additionnels aux conventions de Geneve du 12 Aout 1949.** – Изд. 4-е, испр. – Москва : Международный Комитет Красного Креста, 2005. – 344 с.

20. **Конвенція** про поліпшення долі поранених і хворих у діючих арміях [Електронний ресурс]: міжнародний договір від 12.08.1949 р. // Верховна Рада України: [офіційний веб-портал парламенту України]. – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_151/conv/print (24.05.22).

21. **Корина Д.** Ретроспектива разработки принятия II Дополнительного протокола 1977 года к Женевским конвенциям от 12 августа 1949 года / Д. Корина // Держава та регіони. Право. – Запоріжжя, 2009. – № 1. – С. 91–97.

22. **Короткий Т.** На варті гуманності. Женевські конвенції 1949 [Електронний ресурс] / Т. Короткий, М. Доценко // Юридична Газета. – Київ, 2020. – 20 серп. – Режим доступу: <https://yur-gazeta.com/dumka-eksperta/na-varti-gumannosti-zhenevski-konvenciyi-1949.html> (24.05.22).

23. **Костенко Ю.** Хімічні кульбіти Кремля / Ю. Костенко // Україна дипломатична. – Київ, 2019. – Вип. 20. – С. 174–193.

З історії переговорів про заборону хімічної зброї.

24. **Курс** международного права: в 7 т. Т. 6. Отрасли международного права / отв. ред. тома Н. А. Ушаков. – Москва: Наука, 1992. – 312 с.

25. **Международное** право. Ведение боевых действий: сб. Гаагских конвенций и иных соглашений. – Москва: Международный Комитет Красного Креста, 1995. – 324 с.

26. **Міжнародне** гуманітарне право: відповідаємо на ваші запитання: [пер. з англ.] [Електронний ресурс] / Міжнар. Комітет Червоного Хреста; [передм.: Петер Маурер]. – Женева: Міжнародний Комітет Червоного Хреста, 2020. – 108, [1] с.: іл. – Режим доступу: <https://blogs.icrc.org/ua/wp->

content/uploads/sites/98/2021/12/IHL_Answers_to_your_questions_Ukr_web.pdf (24.05.22).

27. **Міжнародне гуманітарне право** : посіб. для юриста [Електронний ресурс] / [М. М. Гнатовський, Т. Р. Короткий, А. О. Кориневич та ін.]; за ред. Т. Р. Короткого. – Київ ; Одеса : Українська гелсінська спілка з прав людини, Фенікс, 2017. – 145 с. – Режим доступу: <https://helsinki.org.ua/wp-content/uploads/2018/03/MHP-final.pdf> (24.05.22).

28. **Права людини і професійні стандарти для військовослужбовців в документах міжнародних організацій**. Кн. 2. Гаагські та Женевські конвенції. – Амстердам ; Київ : Українсько-Американ. бюро захисту прав людини, 1999. – 228 с. – (Людина, право, суспільство).

29. **Правове регулювання використання ядерної зброї в міжнародному гуманітарному праві // Ядерна безпека: міжнародний та національний вимір** : монографія / [С. В. Адамович, О. А. Грицан, О. Б. Загурський та ін.]. – Київ, 2017. – С. 112–118.

30. **Про зняття застережень України до Женевських конвенцій про захист жертв війни від 12 серпня 1949 року** [Електронний ресурс] : Закон України від 08.02.2006 р. № 3413-IV // Верховна Рада України : [офіційний веб-портал парламенту України]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3413-15#Text> (24.05.22).

31. **Репецький В. М.** [Міжнародне гуманітарне право] / В. М. Репецький, А. І. Дмитрієв // Юридична енциклопедія : в 6 т. / НАНУ, Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького ; гол. ред. Ю. С. Шемшученко. – Київ, 1999. – Т. 3 : К–М. – С. 664–665.

"Міжнародне гуманітарне право – система юридичних норм і принципів, що застосовуються як у міжнародних, так і у внутрішніх"

збройних конфліктах, встановлюють взаємні права та обов'язки суб'єктів міжнародного права щодо заборони або обмеження застосування певних засобів і методів збройної боротьби, забезпечують захист жертв конфлікту під час цієї боротьби і встановлюють відповідальність за порушення даних норм і принципів".

32. **Репецький В. М.** Міжнародне гуманітарне право : підручник / В. М. Репецький, В. М. Лисик ; Львівський нац. ун-т ім. І. Франка. – Київ : Знання, 2007. – 472 с.

33. **У Нобелівській** премії миру 2013 є й часточка нашої праці // Київський університет. – Київ, 2013. – Груд. (№ 20/21). – С. 5.

"Нобелівський комітет присудив премію миру організації із заборони хімічної зброї, з якою кілька останніх років співпрацює наш університет. Про наукові дослідження у галузі хімічних технологій розповідає Вікторія Ракс – доцент кафедри аналітичної хімії хімічного факультету КНУ імені Тараса Шевченка, яка співпрацює з провідними фахівцями та розробниками міжнародних програм за сприяння Організації із заборони хімічної зброї: Шерлі Вардепом та Девідом Фарадеєм".

34. **Хенкертс Ж.-М.** Обычное международное гуманитарное право. Т. 1 : Нормы [Електронний ресурс] / Ж.-М. Хенкертс, Л. Досвальд-Бек ; Международнй Комитет Красного Креста ; пер. с англ. – Москва : Радуга, 2006. – 818, [1] с. – Режим доступа: <https://www.icrc.org/ru/doc/assets/files/other/customary.pdf> (24.05.22).

35. **Цюрупа М. В.** Міжнародне гуманітарне право : навч. посіб. для студентів вищ. навч. закл. / Цюрупа М. В., Дяченко В. І. ; Нац. акад. оборони України. – Київ : Кондор, 2008. – 362 с. – (Юридична книга).

36. **Шевельов О. М.** Поняття та міжнародно-правовий захист цивільного населення під час збройних конфліктів відповідно до норм міжнародного гуманітарного права / О. М. Шевельов // Актуальні

проблеми природничих та гуманітарних наук у дослідженнях молодих вчених "Родзинка – 2014". Юридичні науки. Інтелектуальна власність. Економіка, підприємництво, туризм. Державне управління і соціально-політичні науки : зб. матеріалів XVI Всеукр. наук. конф. молодих вчених, 24–25 квіт. 2014 р. / Черкас. нац. ун-т ім. Б. Хмельницького ; [ред. рада: М. П. Іщенко та ін.]. – Черкаси, 2014. – С. 66–68.

Імплементация норм міжнародного гуманітарного права в законодавстві України

37. **Бадюков Ю. В.** Кримінально-правова характеристика поганого поведіння з військовополоненими (ст. 434 Кримінального Кодексу України) : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08 / Бадюков Юрій Вячеславович ; Харків. нац. ун-т внутр. справ. – Харків, 2019. – 19 с.

38. **Імплементация** норм міжнародного гуманітарного права на національному рівні в Україні. Вересень 2020 р. : звіт Global Rights Compliance. – Київ : [б. в.], 2020. – 321 с. – Режим доступу: <https://www.asser.nl/media/794858/2021-the-domestic-implementation-of-ihl-in-ukraine-updated-%D1%83%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B0.pdf> (24.05.22).

39. **Капустін А. В.** Організаційно-правові засади імплементации міжнародного гуманітарного права в Україні : дис. ... д-ра філософії [Електронний ресурс] / Капустін Андрій Володимирович ; Нац. ун-т "Одеська юридична академія", Міжнар. гуманітарний ун-т. – Одеса, 2021. – 231 с. – Режим доступу: https://docs.mgu.edu.ua/docs/vchen_rada/disertacii/dis_kapustin.pdf (24.05.22).

40. **Кримінальний кодекс України** [Електронний ресурс]: Закон України від 05.04.2001 № 2341-III, чинний від 01.09.2001. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text> (25.05.22).

Відповідно до вимог Женевських конвенцій, до Кримінального кодексу України (ККУ) згідно зі ст. 438 ККУ внесено норми про відповідальність за мародерство, погане поводження з військовополоненими, насильство над населенням у районі бойових дій, жорстоке поводження з військовополоненими або цивільним населенням, вигнання цивільного населення для примусових робіт, розграбування національних цінностей на окупованій території, застосування засобів ведення війни, заборонених міжнародним правом, інші порушення законів та звичаїв війни, що передбачені міжнародними договорами, караються позбавленням волі на строк від 8 до 12 років. Ті самі діяння, якщо вони поєднані з умисним вбивством – позбавленням волі на строк від 10 до 15 років або довічно.

41. **Мадзігон Н. В.** Правовий статус комбатантів та цивільного населення в контексті імплементації норм міжнародного гуманітарного права в кримінальне законодавство України [Електронний ресурс] / Н. В. Мадзігон // Університетські наукові записки / Хмельниц. ун-т упр. та права ім. Леоніда Юзькова та ін. – Хмельницький, 2018. – № 3/4. – С. 230–242. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Unzap_2018_3-4_23 (24.05.22).

42. **Мохончук С. М.** Деякі загальнотеоретичні питання національно-правової імплементації норм міжнародного кримінального права [Електронний ресурс] / С. М. Мохончук // Європейські перспективи. – Київ, 2013. – № 7. – С. 90–97. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/evpe_2013_7_18 (25.05.22).

43. **Попович В. П.** Імплементація норм міжнародного гуманітарного права у кримінальне законодавство України

[Електронний ресурс] : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08 / Попович Віталія Петрівна ; Львівський держ. ун-т внутрішніх справ. – Львів, 2010. – 322 с. – Режим доступу: <http://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/785/1/%d0%9f%d0%be%d0%bf%d0%be%d0%b2%d0%b8%d1%87%20%d0%92.%d0%9f.%20%20%d0%b4%d0%b8%d1%81.pdf> (24.05.22).

44. **Поповічук В. О.** Суб'єкт складу злочину, передбаченого ст. 445 Кримінального кодексу України [Електронний ресурс] / В. О. Поповічук // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Право. – Ужгород, 2016. – Вип. 38 (2). – С. 71–74. – Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvuzhpr_2016_38\(2\)_19](http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvuzhpr_2016_38(2)_19) (25.05.22).

На основі теорії кримінального права та з урахуванням особливостей незаконного використання символіки Червоного Хреста, Червоного Півмісяця, Червоного Кристала визначено особливості суб'єкта злочину.

45. **Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України щодо удосконалення порядку здійснення кримінального провадження в умовах воєнного стану** [Електронний ресурс] : Закон України від 14.04.2022 р. № 2201-IX, чинний від 01.05.2022 р. // Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2201-20#Text> (26.05.22).

46. **Про утворення Міжвідомчої комісії з питань застосування та реалізації норм міжнародного гуманітарного права в Україні** [Електронний ресурс] : постанова Кабінету Міністрів України від 26 квіт. 2017 р. № 329 // Верховна Рада України : [офіційний веб-портал парламенту України]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/329-2017-%D0%BF#n42> (25.05.22).

47. **Тертишник В. М.** Науково-практичний коментар Кримінального процесуального кодексу України / Тертишник В. М. – вид. 15-те, [допов. і перероб.]. – Київ : Правова єдність, 2018. – 852, [1] с.

Порушення росією прав людини під час анексії Криму, розпалювання війни на сході України

48. **Бабін Б.** Універсальні договори міжнародного гуманітарного права та національне кримінальне провадження щодо подій в окупованому Криму / Б. Бабін, Е. Плешко // Вісник прокуратури. – Київ, 2017. – № 2. – С. 50–57.

49. **"Війна і права людини"** : дослідження Української Гельсінської спілки з прав людини [Електронний ресурс] / М. М. Гнатовський, А. О. Кориневич, О. М. Лисенко ; за заг. ред. А. О. Кориневича, О. А. Мартиненка. – Київ : КВІЦ, 2015. – 42 с. : іл. – Режим доступу: <https://helsinki.org.ua/files/docs/1439184931.pdf> (24.05.22).

"Доповідь підготовлена експертами Ін-ту міжнародних відносин КНУ імені Тараса Шевченка та Українського ін-ту стратегій глобального розвитку і адаптації. Видання присвячене аналізу правового статусу збройного конфлікту на Сході України з позицій міжнародного гуманітарного права, а також проблем, що виникають при кваліфікації воєнних злочинів. З позицій міжнародного та національного права надається детальний розгляд статусу та порядку роботи органів влади на території конфлікту. За підсумками дослідження надаються рекомендації та шляхи вирішення ключових проблем".

50. **Здоровило Т.** Повітряна тривога. Окупанти застосовують новітні системи радіоелектронної боротьби / Т. Здоровило // Україна молода . – Київ, 2019. – 26–27 квіт. (№ 48). – С. 2.

"Як за розкладом, вкотре збройні формування РФ порушили режим припинення вогню: 24 квітня 14 разів гатили по позиціях українських військовослужбовців, із них вісім разів – із застосуванням заборонених Мінськими угодами артилерійських систем калібру 122 мм та мінометів калібрів 120 і 82 мм. Ворог також обстрілював наших захисників із гранатометів різних систем, великокаліберних кулеметів і стрілецької зброї. У зоні відповідальності оперативно-тактичного угруповання «Схід» окупанти шість разів гатили по позиціях Об'єднаних Сил: біля Миколаївки, Авдіївки, Верхньоторецького, Новогнатівки, Водяного, міста Мар'їнка. А на території, за яку відповідає оперативно-тактичне угруповання «Північ», противник вісім разів обстріляв позиції наших захисників: біля населених пунктів Новозванівка, Троїцьке, Попасна, Шуми, Луганське".

51. **Кориневич А. О.** Застосування міжнародного гуманітарного права до збройного конфлікту на території України: навч. посіб. / А. О. Кориневич; Київ. нац. ун-т імені Тараса Шевченка, Ін-т міжнар. відносин. – Одеса: Фенікс, 2015. – 77, [1] с.

52. **Кориневич А. О.** Кваліфікація ситуації в Автономній Республіці Крим, Донецькій та Луганській області з точки зору міжнародного гуманітарного права [Електронний ресурс] / А. О. Кориневич // Актуальні проблеми політики. – Одеса, 2014. – Вип. 53. – С. 89–97. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/appol_2015_53_13 (24.05.22).

53. **Курманова Т.** Права людини в Криму: без змін / Т. Курманова // Дзеркало тижня. – Київ, 2018. – 15–21 верес. (№ 34). – С. 1, 10.

"У грудні 2016 року Генасамблея ООН ухвалила підготовлену Україною резолюцію про права людини в анексованому Росією Криму. У тексті документа Росія визнається державою-окупантом, а Крим і

Севастополь – тимчасово окупованими територіями. На виконання резолюції Моніторингова місія ООН з прав людини в Україні (яка фіксує порушення у сфері не тільки прав людини, а й міжнародного гуманітарного права) підготувала вже другу доповідь щодо ситуації в Криму".

54. **Лещенко О. Я.** Питання забезпечення цивільного захисту в зонах воєнно-політичного конфлікту: досвід України в умовах "гібридної війни" [Електронний ресурс] / О. Я. Лещенко // Вісник Дніпропетровського університету. Філософія. Соціологія. Політологія. – Дніпро, 2015. – № 5. – С. 228–237. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vdufsp_2015_5_31 (24.05.22).

55. **Писана Н.** Кримчани беззахисні перед окупантом [Електронний ресурс] / Н. Писана // Урядовий кур'єр. – Київ, 2022. – 2 лют. – Режим доступу: <https://ukurier.gov.ua/uk/articles/krimchani-bezzahisni-pered-okupantom/> (25.05.22).

Із перших днів окупації у Криму критично обмежено право на свободу слова, об'єднань і мирних зібрань. Активно дискримінують кримськотатарський народ. Кримчан переслідують за відкриту проукраїнську позицію. Їхній український патріотичний дух РФ намагається зламати чи вибити репресіями. Тривають насильницькі зникнення, незаконні арешти й позбавлення волі за сфабрикованими справами. Кримська правозахисна група (КПГ) – серед тих організацій, що фіксують порушення Росією прав людини на півострові. Заступник голови правління КПГ Володимир Чекригін розповів, що на кінець 2021-го на території Криму або на території РФ перебували 116 осіб, позбавлених волі з політичних або релігійних мотивів. Торік винесено 21 вирок з політмотивів, 170 рішень, які стосувалися 61 жителя Криму щодо утримання під вартою або продовження тримання під вартою.

Порушення росією прав людини під час тотальної війни проти України у 2022 р.

56. В Україні створили онлайн-архів з доказами російських воєнних злочинів [Електронний ресурс] // День. – Київ, 2022. – 9 квіт. – Режим доступу: <https://day.kyiv.ua/uk/news/090422-v-ukrayini-stvoryly-onlayn-arhiv-z-dokazamy-rosiyskyh-voennyh-zlochyniv> (26.05.22).

57. **Хроніка** військового нападу ЗС РФ на Україну. Генеральний штаб ЗСУ повідомляє // Голос України. – Київ, 2022. – 24 лют. (№ 37). – С. 5.

"Сьогодні, 24 лютого, о 5.00 збройні сили Російської Федерації розпочали інтенсивні обстріли наших підрозділів на сході, завдали ракетно-бомбові удари по аеродромах в Борисполі, Озерному, Кульбакіному, Чугуєві, Краматорську, Чорнобаївці, а також по військових об'єктах Збройних Сил України. Водночас агресор розпочав артилерійські обстріли територій та населених пунктів України вздовж державного кордону та на межі з ТОТ АР Крим".

Порушення прав військовополонених

58. **Гал І.** Рашисти по-звірячому розправилися з полоненим "азовцем" у Маріуполі та вислали фото його матері [Електронний ресурс] / І. Гал // Факти та коментарі. – Київ, 2022. – 30 квіт. – Режим доступу: <https://fakty.ua/400508-rashisty-zverski-raspravilis-s-plennym-azovcem-v-mariupole-i-vyslali-foto-ego-materi> (26.05.22).

59. **Гал І.** Тримали на 20-градусному морозі та спускали собак: омбудсменка розповіла про знущання окупантів над полоненими бійцями ЗСУ [Електронний ресурс] / І. Гал // Факти та коментарі. – Київ, 2022. – 4 квіт. – Режим доступу: <https://fakty.ua/399347-derzhali-na-20->

[gradusnom-moroze-i-spuskali-sobak-ombudsmen-rasskazala-ob-izdevatelstvah-okkupantov-nad-plennymi-bojcam-i-vsu](#) (26.05.22).

60. **Лугова Ю.** "Відрубав пальці, і кисті": путінський окупант похвалився знущаннями над полоненими українцями [Електронний ресурс] / Ю. Лугова // Факти та коментарі. – Київ, 2022. – 15 квіт. – Режим доступу: <https://fakty.ua/399841-otrubbyu-palcy-i-kisti-putinskij-okkupant-pohvastalsya-izdevatelstvami-nad-plennymi-ukraincami> (26.05.22).

61. **Микитюк В.** Вимагають 5 тисяч євро: окупанти тероризують матерів полонених [Електронний ресурс] / В. Микитюк // Факти та коментарі. – Київ, 2022. – 25 квіт. – Режим доступу: <https://fakty.ua/400297-trebuyut-5-tysyach-evro-okkupanty-terroriziruyut-materej-plennyh> (26.05.22).

62. **Микитюк В.** Рашисти стратили українців, які намагались здатись у полон на Донеччині – іноземні ЗМІ [Електронний ресурс] / В. Микитюк // Факти та коментарі. – Київ, 2022. – 28 квіт. – Режим доступу: <https://fakty.ua/400400-rashisty-kaznili-ukraincev-kotorye-pytalis-sdatsya-v-plen-v-doneckoj-oblasti---inostrannye-smi> (26.05.22).

Сполучені Штати мають достовірні докази страти російськими військовими українців, які намагались здатися в полон у Донецькій області, заявила посол США з особливих особових питань у глобальному кримінальному правосудді Бет Ван Шаак на засіданні Ради ООН. Це порушення основного принципу військового права: заборони розстрілу цивільних осіб та комбатантів, які вийшли з бою через капітуляцію, поранення або інші форми втрати працездатності.

63. **Микитюк В.** "Через тіло пропускали електричний струм": студент з Маріуполя розповів про пекельний полон у рашистів [Електронний ресурс] / В. Микитюк // Факти та коментарі. – Київ, 2022. – 22 квіт. – Режим доступу: <https://fakty.ua/400156-cherez-telo-propuskali>

[elektricheskij-tok-student-iz-mariupolya-rasskazal-ob-adskom-plene-u-rashistov](https://fakty.ua/400035-trupy-na-derevyah-i-na-zemle-kuski-chelovecheskoj-ploti-bratskie-mogily---vrach-intern-ob-ade-v-mariupole) (26.05.22).

Насильство над цивільним населенням

64. **Бесперстова О.** "Трупи на деревах і землі, шматки людської плоти, братські могили", – лікар-інтерн про пекло в Маріуполі [Електронний ресурс] / О. Бесперстова // Факти та коментарі. – Київ, 2022. – 20 квіт. – Режим доступу: <https://fakty.ua/400035-trupy-na-derevyah-i-na-zemle-kuski-chelovecheskoj-ploti-bratskie-mogily---vrach-intern-ob-ade-v-mariupole> (25.05.22).

65. **Біля** Маріуполя агресор влаштував чотири фільтраційні центри, де катує держслужбовців [Електронний ресурс] // День. – Київ, 2022. – 21 квіт. – Режим доступу: <https://day.kyiv.ua/uk/news/210422-bilya-mariupolya-agresor-vashtuvav-chotyry-filtraciyni-centry-de-katuye> (25.05.22).

66. **Гнатовський М. М.** [Злочини проти людяності] // Енциклопедія міжнародного права : у 3 т. / [Ю. С. Шемшученко, В. Н. Денисов, В. І. Акуленко та ін.]; НАНУ, Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького. – Київ, 2017. – Т. 2 : Е–Л. – С. 490–493.

"Злочини проти людяності – широкомасштабний або систематичний напад на будь-яких цивільних осіб з метою проведення політики держави або організації, спрямованої на скоєння такого нападу, або в цілях сприяння такій політиці. У сучасному договірному та звичаєвому міжнародному праві до злочину проти людяності відносять такі діяння проти цивільного населення, як убивства, винищення, поневолення, депортація або насильницьке переміщення населення, ув'язнення, катування, статеве насильство, переслідування, насильницьке зникнення людей та інші нелюдські діяння".

67. **За час** війни в Україні загинули 18 журналістів, зникли безвісти – 3, викрадено – 8, дістали поранень – 13 представників ЗМІ [Електронний ресурс] // День. – Київ, 2022. – 4 квіт. – Режим доступу: <https://day.kyiv.ua/uk/news/040422-za-chas-viyny-v-ukrayini-zagynuly-18-zhurnalistiv-znykly-bezvisty-3-vykradeno-8-distaly> (26.05.22).

68. **Заява** МЗС щодо незаконного вивезення українських дітей на територію росії [Електронний ресурс] // Урядовий кур'єр. – Київ, 2022. – 21 берез. – Режим доступу: <https://ukurier.gov.ua/uk/news/zayava-mzs-shodo-nezakonnogo-vivezennya-ukrayinski/> (25.05.22).

"19 березня російські окупаційні війська незаконно вивезли на територію російської федерації 2389 дітей, які знаходилися в тимчасово окупованих районах Донецької та Луганської областей. Примусове переміщення цивільного населення на територію держави-агресора, зокрема дітей, має ознаки викрадення. Такі дії є грубим порушенням міжнародного права, зокрема міжнародного гуманітарного права. Руйнуючи будинки та вбиваючи батьків, РФ позбавляє українських дітей батьківської опіки, наражає їхнє життя на подальшу небезпеку на території росії".

69. **Кількість** загиблих від ракетного удару по вокзалу Краматорська зросла до 50 [Електронний ресурс] // День. – Київ, 2022. – 8 квіт. – Режим доступу: <https://day.kyiv.ua/uk/news/080422-kilkist-zagyblyh-vid-raketnogo-udaru-po-vokzalu-kramatorska-zrosla-do-50> (26.05.22).

70. **Козлов І.** Назвав жахіття Бучі "фейком": генсек ООН розповів про лицемірство путіна на переговорах у кремлі [Електронний ресурс] / І. Козлов // Факти та коментарі. – Київ, 2022. – 27 квіт. – Режим доступу: <https://fakty.ua/400389-nazval-uzhasy-buchi-fejkom-gensek-oon-rasskazal-o-licemerii-putina-na-peregovorah-v-kremle> (25.05.22).

71. **Лугова Ю.** Жінок гвалтували, а вбитих чоловіків чавили танками: мер Ірпеня розповів про звірства нелюдів путіна у місті [Електронний ресурс] / Ю. Лугова // Факти та коментарі. – Київ, 2022. – 31 берез. – Режим доступу: <https://fakty.ua/399131-zhenshin-nasilovali-a-ubityh-muzhchin-davili-tankami-mer-irpenya-rasskazal-o-zverstvah-nelyudej-putina-v-gorode> (26.05.22).

72. **Микитюк В.** Кожен третій загиблий в Київській області – з Бучі, – мер міста [Електронний ресурс] / В. Микитюк // Факти та коментарі. – Київ, 2022. – 25 квіт. – Режим доступу: <https://fakty.ua/400265-kazhdij-tretij-pogibshij-v-kievskoj-oblasti-iz-buchi---mer-goroda> (25.05.22).

73. **Микитюк В.** "Коли у Бучу приїхала ФСБ, почались масові розстріли": свідчення місцевих жителів [Електронний ресурс] / В. Микитюк // Факти та коментарі. – Київ, 2022. – 10 квіт. – Режим доступу: <https://fakty.ua/399612-quot-kogda-v-buchu-priehala-fsb-nachalis-massovye-rasstrely-quot-svidetelstva-mestnyh-zhitelej> (25.05.22).

74. **Окупанти** вбили 29 журналістів за три місяці війни в Україні [Електронний ресурс] // День. – Київ, 2022. – 25 трав. – Режим доступу: <https://day.kyiv.ua/uk/news/250522-okupanty-vbyly-29-zhurnalistiv-za-try-misyaci-viyny-v-ukrayini> (26.05.22).

75. **Прем'єр-міністр** України обговорив розслідування злочинів росії з Головним прокурором МКС [Електронний ресурс] // Урядовий кур'єр. – Київ, 2022. – 14 квіт. – Режим доступу: [https://ukurier.gov.ua/uk/news/premyer-ministr-ukrayini-obgovoriv-rozsliduvannya-/](https://ukurier.gov.ua/uk/news/premyer-ministr-ukrayini-obgovoriv-rozsliduvannya/) (25.05.22).

Прем'єр-міністр України Денис Шмигаль 14 квітня зустрівся в Києві з Головним прокурором Міжнародного кримінального суду Карімом Ханом. Прем'єр-міністр України підкреслив важливість участі

Міжнародного кримінального суду в мобілізації всіх ресурсів та початку розслідування жорстокого порушення росією міжнародного гуманітарного права. Він нагадав, що рф вчиняє систематичні й масові воєнні злочини та злочини проти людяності в Україні з 2014 року, розповів про жорстокість російських військових у Бучі, Бородянці, Ірпені, Гостомелі та інших населених пунктах. Нагадав про ракетний обстріл вокзалу в Краматорську та злочини в Маріуполі, які росія намагається приховати.

76. **Примусова** евакуація росією маріупольців – злочин проти цивільного населення [Електронний ресурс] // Урядовий кур'єр. – Київ, 2022. – 25 берез. – Режим доступу: <https://ukurier.gov.ua/uk/news/primusova-evakuaciya-rosiyeyu-mariupolciv-zlochyn-/> (25.05.22).

77. **Російські** війська вбили в Україні 232 дитини [Електронний ресурс] // Урядовий кур'єр. – Київ, 2022. – 20 трав. – Режим доступу: <https://ukurier.gov.ua/uk/news/rosijski-vijska-vbili-v-ukrayini-232-ditini/> (24.05.22).

Найбільше постраждало дітей у Донецькій області – 145, Київській – 116, Харківській – 100, Чернігівській – 68, Херсонській – 48, Луганській – 47, Миколаївській – 44, Запорізькій – 28, Сумській – 17, у Києві – 16, Житомирській – 15.

78. **Росія** примусово вивезла на свою територію понад 400 тисяч українців [Електронний ресурс] // Урядовий кур'єр. – Київ, 2022. – 31 берез. – Режим доступу: <https://ukurier.gov.ua/uk/news/rosiya-primusovo-vivezla-na-svoyu-teritoriyu-ponad/> (25.05.22).

79. **У Київській** області підтверджена загибель 1222 мирних жителів, – Генпрокурор [Електронний ресурс] // День. – Київ, 2022. – 10 квіт. – Режим доступу: <https://day.kyiv.ua/uk/news/100422-u-kyivskiy-oblasti-pidtvrdzhena-zagybel-1222-myrynyh-zhyteliv-genprokuror> (26.05.22).

80. У Латвії затвердили право на аборт для постраждалих від сексуального насильства українок [Електронний ресурс] // День. – Київ, 2022. – 16 квіт. – Режим доступу: <https://day.kyiv.ua/uk/news/160422-u-latviyi-zatverdily-pravo-na-abort-dlya-postrazhdalyh-vid-seksualnogo-nasylstva> (26.05.22).

81. У Маріуполі загинули щонайменше 22 тисячі людей, – радник мера [Електронний ресурс] // День. – Київ, 2022. – 25 трав. – Режим доступу: <https://day.kyiv.ua/uk/news/250522-u-mariupoli-zagynuly-shchonaumenshe-22-tysyachi-lyudey-radnyk-mera> (26.05.22).

82. Факти примусового переміщення дітей можуть бути доказом геноциду українців, – Генпрокурор [Електронний ресурс] // День. – Київ, 2022. – 24 трав. – Режим доступу: <https://day.kyiv.ua/uk/news/250422-fakty-prymusovogo-peremishchennya-ditey-mozhut-buty-dokazom-genocydu-ukrayinciv> (26.05.22).

Руйнування цивільних об'єктів та осередків культури

83. В Україні з'явилася інтерактивна "Мапа культурних втрат" [Електронний ресурс] // День. – Київ, 2022. – 6 квіт. – Режим доступу: <https://day.kyiv.ua/uk/news/060422-v-ukrayini-zyavylasya-interaktyvna-mapa-kulturnyh-vtrat> (26.05.22).

За попередніми підрахунками, понад 150 різних пам'яток та об'єктів культури були частково пошкоджені або повністю знищені внаслідок повномасштабного військового вторгнення росії на територію вільної України.

84. В Україні окупанти зруйнували 300 штучних споруд та 24 тисячі кілометрів доріг [Електронний ресурс] // День. – Київ, 2022. – 24 трав. – Режим доступу: <https://day.kyiv.ua/uk/news/240522-v-ukrayini->

[okupanty-zruynuvaly-300-shtuchnyh-sporud-ta-24-tysyachi-kilometriv-dorig](#)
(26.05.22)

85. **Ветрова І.** Російські терористи пошкодили 34 лікарні, вбили та поранили десятки медиків [Електронний ресурс] / І. Ветрова // Факти та коментарі. – Київ, 2022. – Режим доступу: <https://fakty.ua/397867-rossijskie-terroristy-povredili-34-bolnicy-ubili-i-ranili-desyatki-medikov>
(26.05.22).

86. **ВООЗ** за час війни зафіксувала 147 російських атак на українські лікарні [Електронний ресурс] // Урядовий кур'єр. – Київ, 2022. – 19 квіт. – Режим доступу: <https://ukurier.gov.ua/uk/news/vooz-za-chas-vijni-zafiksuvala-147-rosijskih-atak-/> (24.05.22).

87. **Микитюк В.** "Тут були картини Айвазовського, Яблонської...": рашисти знищили відомий музей в Маріуполі [Електронний ресурс] / В. Микитюк // Факти та коментарі. – Київ, 2022. – 23 берез. – Режим доступу: <https://fakty.ua/398768-zdes-byli-kartiny-ajvazovskogo-yablonskoj-rashisty-unichtozhili-izvestnyj-muzej-v-mariupole> (25.05.22).

88. **МКІП** продовжує фіксувати воєнні злочини росіян проти культурної спадщини [Електронний ресурс] // Урядовий кур'єр. – Київ, 2022. – 23 квіт. – Режим доступу: <https://ukurier.gov.ua/uk/news/mkip-prodovzhuye-fiksuvati-voyenni-zlochini-rosiya/> (25.05.22).

"Міністерство культури та інформаційної політики продовжує фіксувати воєнні злочини росіян проти культурної спадщини. Станом на 23 квітня 2022 року задокументовано 242 епізоди. Нещодавно ворожими ракетами обстріляно острів Хортиця в Запоріжжі. До війни музей на острові відновлювали в межах програми «Велика реставрація». Це знакове місце для кожного українця, осередок козацтва. На Київщині пошкоджена будівля початку ХХ ст. – Макарівська публічна бібліотека. На Харківщині через обстріли

пошкоджено старовинний Будинок вчителя 1925 року та ще, на жаль, багато історичних пам'яток".

89. **Окупанти** зруйнували меморіал жертвам Голокосту, розташований в Дробицькому Яру [Електронний ресурс] // День. – Київ, 2022. – 26 берез. – Режим доступу: <https://day.kyiv.ua/uk/news/260322-okupanty-zruynuvaly-memorial-zhertvam-golokostu-roztashovanyy-v-drobyckomu-yaru> (26.05.22).

Російські окупаційні війська під час чергових обстрілів зруйнували меморіал пам'яті жертв Голокосту, який розташований в Дробицькому Яру біля Харкова.

90. **У Харкові** зруйновано 1929 житлових будинків, – Терехов [Електронний ресурс] // День. – Київ, 2022. – 21 квіт. – Режим доступу: <https://day.kyiv.ua/uk/news/210422-u-harkovi-zruynovano-1929-zhytlovyh-budynkiv-terehov> (26.05.22).

91. **Як** рятували картини Примаченко від пожежі в Іванкові [Електронний ресурс] // День. – Київ, 2022. – 11 апр. – Режим доступу: <https://day.kyiv.ua/ru/news/110422-yak-ryatuvali-kartini-primachenko-vid-pozhezhi-v-ivankovi> (26.05.22).

Мародерство, привласнення чужого майна

92. **Гал І.** У Мелітополі зрадники видали окупантам схованку зі скіфським золотом, його доля не відома [Електронний ресурс] / І. Гал // Факти та коментарі. – Київ, 2022. – 28 квіт. – Режим доступу: <https://fakty.ua/400419-v-melitopole-predateli-vydali-okkupantam-tajnik-so-skifskim-zolotom-ego-sudba-ne-izvestna> (26.05.22).

93. **Загарбники** вивезли з музеїв Маріуполя понад дві тисячі експонатів [Електронний ресурс] // Урядовий кур'єр. – Київ, 2022. –

28 квіт. – Режим доступу: <https://ukurier.gov.ua/uk/news/zagarniki-vivezli-z-muzeyiv-mariupolya-ponad-dvi-/> (25.05.22).

94. **Микитюк В.** Не тільки пральні машини: російські мародери вивезли з України вкрадені в громадян автівки [Електронний ресурс] / В. Микитюк // Факти та коментарі. – Київ, 2022. – 9 квіт. – Режим доступу: <https://fakty.ua/399580-ne-tolko-stiralnye-mashiny-rossijskie-marodery-vyvezli-iz-ukrainy-ukradennye-u-grazhdan-avtomobili> (26.05.22).

95. **Микитюк В.** Нелюди та мародери: рашисти вивезли з Маріуполя вцілілі апарати ШВЛ [Електронний ресурс] / В. Микитюк // Факти та коментарі. – Київ, 2022. – 30 квіт. – Режим доступу: <https://fakty.ua/400509-nelyudi-i-marodery-rashisty-vyvezli-iz-mariupolya-ucelevshie-apparaty-ivl> (26.05.22).

96. **Микитюк В.** Російські голодранці крадуть в Україні комбайни, зерно та будматеріали [Електронний ресурс] / В. Микитюк // Факти та коментарі. – Київ, 2022. – <https://fakty.ua/400673-rossijskie-golodranczy-voruyut-v-ukraine-kombajny-zerno-i-strojmaterialy> (26.05.22).

97. **Окупанти** погрожують фермерам в'язницею і викрадають українське зерно – Денісова [Електронний ресурс] // День. – Київ, 2022. – 23 квіт. Режим доступу: <https://day.kyiv.ua/uk/news/230422-okupanty-pogrozhuut-fermeram-vyaznyceyu-i-vykradayut-ukrayinske-zerno-denisova> (25.05.22).

98. **Поліщук І.** Ярмарка мародерства: в Білорусі окупанти відкрили базар, де продають награване, що не встигли відправити поштою до рф [Електронний ресурс] / І. Поліщук // Факти та коментарі. – Київ, 2022. – 2 квіт. – Режим доступу: <https://fakty.ua/399258-yarmarka-maroderstva-v-belarusi-okupanty-otkryli-bazar-gde-prodayut-nagrablennoe-kotoroe-ne-uspeli-otpraviti-pochtoj-v-rf> (26.05.22).

99. **Росія** хоче вкрати врожай з Херсонської області [Електронний ресурс] // Урядовий кур'єр. – Київ, 2022. – 28 квіт. – Режим доступу: <https://ukurier.gov.ua/uk/news/rosiya-hoche-vkrasti-vrozhaj-z-hersonskoyi-oblasti/> (25.05.22).

Використання забороненої зброї та боєприпасів

100. **Гал І.** Ворог скинув на Охтирку під Сумами заборонені Женевською конвенцією вакуумні бомби, – мер міста [Електронний ресурс] / І. Гал // Факти та коментарі. – Київ, 2022. – 28 лют. – Режим доступу: <https://fakty.ua/397406-vrag-sbrosil-na-ahtyrku-pod-sumami-zaprecshennye-zhenevskoj-konvenciej-vakuumnye-bomby---mer-goroda> (25.05.22).

101. **Гал І.** Окупанти застосували хімічну зброю у Маріуполі: в "Азові" розповіли про наслідки [Електронний ресурс] / І. Гал // Факти та коментарі. – Київ, 2022. – 12 квіт. – Режим доступу: <https://fakty.ua/399674-okkupanty-primenili-himicheskoe-oruzhie-v-mariupole-v-azove-rasskazali-o-posledstviyah> (25.05.22).

102. **Іваненко Г.** Справжнє диво: у Львові лікарі видалили уламки касетного снаряду із мозку 9-річної дівчинки [Електронний ресурс] / Г. Іваненко // Факти та коментарі. – Київ, 2022. – 12 трав. – Режим доступу: <https://fakty.ua/401033-nastoyacshee-chudo-vo-lvove-vrachi-udalili-oblomki-kasetnogo-snaryada-iz-mozga-9-letnej-devochki> (25.05.22).

103. **Іваненко Г.** "Хіба фосфорні бомби і обстріли атомних станцій не заслуговують на нафтове ембарго?" – Зеленський поставив питання Заходу [Електронний ресурс] / Іваненко Г. // Факти та коментарі. – Київ, 2022. – 29 берез. – Режим доступу: <https://fakty.ua/399048-razve-fosfornye-bomby-i-obstrely-atomnyh-stancij->

[ne-zasluzhivayut-neftyanogo-embargo-zelenskij-zadal-vopros-zapadu](https://gazeta.ua/articles/np/ne-zasluzhivayut-neftyanogo-embargo-zelenskij-zadal-vopros-zapadu)

(26.0522).

104. **"Нам усе дозволили"**, – окупанти розповіли про використання в Україні забороненої зброї [Електронний ресурс] // Газета по-українськи. – Київ, 2022. – 15 трав. – Режим доступу : <https://gazeta.ua/articles/np/nam-use-dozvolili-okupanti-rozpovili-pro-vikoristannya-v-ukrayini-zaboronenoji-zbroji/1088307> (26.05.22).

Російські загарбники підтверджують, що використовують в Україні небезпечні та негуманні види озброєнь, заборонені міжнародними конвенціями, – фосфорні і касетні боєприпаси. Про це свідчить чергова перехоплена розмова окупантів Службою безпеки України.

105. **Охрименко О.** Росія використовує в Україні фосфорні боєприпаси, – МВС [Електронний ресурс] / О. Охрименко // Факти та коментарі. – Київ, 2022. – 13 берез. – Режим доступу: <https://fakty.ua/398196-rossiya-ispolzuet-v-ukraine-fosfornye-boepripasy---mvd> (26.05.22).

106. **Росіяни** бомблять забороненими касетними боєприпасами Дніпропетровщину [Електронний ресурс] // Газета по-українськи. – Київ, 2022. – 27 берез. – Режим доступу: <https://gazeta.ua/articles/np/rosiyani-bomblyat-zaboronenimi-kasetnimi-boepripasami-dnipropetrovschinu/1078694> (26.05.22).

107. **Росіяни** двічі вдарили фосфорними снарядами по Авдіївці [Електронний ресурс] // День. – Київ, 2022. – 27 квіт. – Режим доступу: <https://day.kyiv.ua/uk/news/270422-rosiyany-dvichi-vdaryly-fosfornymy-snaryadamy-po-avdiyivci> (26.05.22).

Відповідальність росії за воєнні злочини в Україні

108. **В Україні** зафіксували вже понад 7000 воєнних злочинів рф [Електронний ресурс] // Урядовий кур'єр. – Київ, 2022. – 4 квіт. – Режим доступу: <https://ukurier.gov.ua/uk/news/v-ukrayini-zafiksuvali-vzhe-ponad-7000-voeyennih-zl/> (24.05.22).

"У нас працює портал warcrime.gov.ua, на якому всі громадяни можуть надавати свої відомості про воєнні злочини. Їх зараз більше семи тисяч", – сказала генпрокурор Ірина Венедіктова. Генпрокурор також розповіла, що на всіх пунктах пропуску працюють прокурори, які опитують українських біженців на предмет виявлення воєнних злочинів.

109. **В Україну** прибув загін жандармів для розслідування воєнних злочинів російської армії [Електронний ресурс] // День. – Київ, 2022. – 11 квітня. – Режим доступу: <https://day.kyiv.ua/uk/news/110422-v-ukrayinu-prybuiv-zagin-zhandarmiv-dlya-rozsliduvannya-voeyennyh-zlochyniv-rosiyskoyi> (26.05.22).

В Україну 11 квітня прибув загін технічних і наукових жандармів з Франції для допомоги Україні у розслідуванні воєнних злочинів, вчинених російською армією на Київщині.

110. **Власенко В.** Європарламент: режими путіна і лукашенка мають постати перед Міжнародним трибуналом [Електронний ресурс] / В. Власенко // Урядовий кур'єр. – Київ, 2022. – 22 трав. – Режим доступу: <https://ukurier.gov.ua/uk/articles/evroparlament-rezhimi-putina-i-lukashenka-mayut-p/> (24.05.22).

На пленарному засіданні Європарламенту ухвалили резолюцію, у якій закликали ЄС вжити всіх необхідних заходів відповідно до міжнародних судових процедур, щоб притягти до відповідальності російський і білоруський режими за воєнні злочини, злочини проти людства, геноцид та агресію. Розслідування та судове переслідування мають поширюватися на весь особовий склад російських збройних сил,

а також урядовців, причетних до скоєння воєнних злочинів. У резолюції наголошено, що звірства, які чинили російські окупаційні війська в Україні, а саме обстріли мирних міст і сіл, примусова депортація, використання заборонених боєприпасів, напади на цивільних осіб, які евакуюються через заздалегідь узгоджені гуманітарні коридори, страти та сексуальне насильство — це порушення міжнародного гуманітарного права. Є всі підстави ці дії кваліфікувати як військові злочини.

111. **Воєнні злочини на Донбасі.** Виклики в аспекті притягнення винних до відповідальності [Електронний ресурс] / [В. Новікова, А. Маляр, О. Гнезділова та ін. ; уклад.: С. Кривенко, В. Новиков] ; CivilM+. – Київ ; Москва : [б. в.], 2020. – 81 с. – Режим доступу: <https://civilmplus.org/wp-content/uploads/2020/06/UA-war-crimes-DRA-brochure.pdf> (25.05.22).

112. **Ємець Е.** Як в Україні фіксують злочини росії та чи чекати на реальні вироки [Електронний ресурс] / Е. Ємець // Юридична Газета. – Київ, 2022. – 12 трав. – Режим доступу: <https://yur-gazeta.com/publications/practice/kriminalne-pravo-ta-proces/yak-v-ukrayini-fiksuyut-zlochini-rosiyi--ta-chi-chekati-na-realni-viroki.html> (24.05.22).

113. **ЄС** готовий направити в Україну спільні слідчі групи для документування воєнних злочинів росіян, – фон дер Ляєн [Електронний ресурс] // День. – Київ, 2022. – 4 квіт. – Режим доступу: <https://day.kyiv.ua/uk/news/040422-yes-gotovyuy-napravyty-v-ukrayinu-spilni-slidchi-grupy-dlya-dokumentuvannya-voynnyh> (26.05.22).

114. **Задорожній О. В.** [Міжнародний Суд ООН] / О. В. Задорожній // Українська дипломатична енциклопедія : у 5 т. / [О. М. Андрєєва, С. В. Андрущенко, О. Ю. Анісімова та ін.] ; Київ. нац. ун-т імені Тараса Шевченка. – Київ, 2004. – Т. 2 : [М–Я]. – С. 99–100.

"Міжнародний Суд ООН – головний судовий орган Організації Об'єднаних Націй (ООН), «Світовий суд». Правовою основою діяльності Міжнародного суду ООН (МС ООН) є глава XIV Статуту ООН, Статут Міжнародного Суду ООН, який засновано на Статуті Постійної Палати Міжнародного Правосуддя і складає невід'ємну частину Статуту ООН, а також Регламент Суду. <...> У складі МС ООН не може бути двох громадян однієї держави. Рішення приймаються більшістю голосів при кворумі засідання 9 суддів. Місцезнаходження – Гаага".

115. **Ірландія** додатково дає €3 мільйони на роботу Міжнародного кримінального суду [Електронний ресурс] // Урядовий кур'єр. – Київ, 2022. – 14 квіт. – <https://ukurier.gov.ua/uk/news/irlandiya-dodatkovovo-daye-3-miljoni-na-robotu-mizhn/> (25.05.22).

Міжнародний кримінальний суд у березні за зверненням 42 країн оголосив про початок розслідування воєнних злочинів внаслідок вторгнення рф в Україну.

116. **Козлов І.** "Нестримне насильство Путіна не знає меж": у Європі вимагають провести міжнародне розслідування "Різанини в Бучі" [Електронний ресурс] / І. Козлов // Факти та коментарі. – Київ, 2022. – 4 квіт. – Режим доступу: <https://fakty.ua/399351-bezuderzhnoe-nasilie-putina-ne-znaet-granic-v-evrope-trebuyut-provesti-mezhdunarodnoe-rassledovanie-rezni-v-buche> (25.05.22).

У соцмережах по всьому світу набирає популярність хештег #BuchaMassacre ("Різанина в Бучі"). Оприлюднені 3 квітня докази звірств російських окупантів у Київській області прокоментували світові лідери та міжнародні громадські організації.

117. **Кравченко В.** Україна vs Росія: поле битви – Гаага / В. Кравченко // Дзеркало тижня. – Київ, 2017. – 11–17 берез. (№ 9). – С. 4.

"Українці протистоять російській агресії не тільки в Авдіївці, під Широкиним чи в Мінську. У Гаазі українці й росіяни зішлись біля бар'єра в Міжнародному суді ООН, де Україна обвинувачує Росію в порушенні Конвенції про боротьбу з фінансуванням тероризму і Конвенції про ліквідацію всіх форм расової дискримінації. Київ інкримінує Російській Федерації підтримку з 2014 року терористичної діяльності в нашій країні, зокрема підготовку й фінансування бойовиків, а також постачання важкого озброєння. Такі дії РФ призвели до низки терористичних актів: було збито літак малайзійських авіаліній, що виконував рейс МН17, обстріляно автобус поблизу Волновахи, житлові райони Маріуполя, Краматорська й Авдіївки та ін."

118. **Мозговий І.** "Громадянин Путін, ми доведемо в суді, що ви є головним військовим злочинцем 21 століття", – заява генпрокурора України [Електронний ресурс] / І. Мозговий // Факти та коментарі. – Київ, 2022. – 27 лют. – Режим доступу: <https://fakty.ua/397318-grazhdanin-putin-my-dokazhem-v-sude-hto-vy-glavnyj-voennyj-prestupnik-21-veka---zayavlenie-genprokurora-ukrainy> (26.05.22).

Генпрокурор України Ірина Венедіктова звернулася до Путіна: "Громадянин Путін. Зазвичай я не називаю прізвища та шаную презумпцію невинуватості. Але не у вашому випадку. Ми доведемо у справедливому суді, що ви вбивця і головний військовий злочинець ХХІ століття. Це я вам офіційно заявляю. Як генеральний прокурор суверенної держави Україна у своїх межах, а не у ваших. Як можливий майбутній головний державний обвинувач у міжнародному суді. Настане час – ми скажемо це вам у Гаазі в очі".

119. **Омельченко Г.** Покарати зло. Момент істини: чи спроможне правосуддя Нідерландів засудити вбивцю Путіна і його терористичну організацію / Г. Омельченко // Україна молода. – Київ, 2020. – 4 берез. (№ 25). – С. 7–10.

Від автора: "9 березня 2020 року в окружному суді Гааги розпочався заочний судовий процес над обвинуваченими у збитті 17 липня 2014 року літака малайзійських авіаліній рейсу MH17. Ця публікація – певний політично-юридичний підсумок (обвинувальний акт) мого розслідування обставин знищення малайзійського пасажирського літака, яке я проводив із групою своїх колег і експертів у сфері гарантування безпеки польотів цивільної авіації та використання засобів ППО".

120. **ООН** створює Комісію для розслідування воєнних злочинів росії в Україні [Електронний ресурс] // День. – Київ, 2022. – 31 берез. – Режим доступу: <https://day.kyiv.ua/uk/news/310322-oon-stvoryuye-komisiyu-dlya-rozsliduvannya-voennyh-zlochyniv-rosiyi-v-ukrayini-0> (26.05.22).

121. **Поліщук І.** Звинувачення у геноциді: розпочалися слухання у Міжнародному суді ООН у Гаазі за позовом України проти Росії [Електронний ресурс] / І. Поліщук // Факти та коментарі. – Київ, 2022. – 7 берез. – Режим доступу: <https://fakty.ua/397909-obvinenie-v-genocide-nachalis-slushaniya-v-mezhdunarodnom-sude-oon-v-gaage-po-isku-ukrainy-protiv-rossii> (26.05.22).

122. **У магістральній** справі щодо вторгнення рф в Україну – вже 621 підозрюваний // Урядовий кур'єр. – Київ, 2022. – 2 трав. – Режим доступу: <https://ukurier.gov.ua/uk/news/u-magistralnij-spravi-shodo-vtorgnennya-rf-v-ukray/> (25.05.22).

"Магістральна справа щодо агресії рф: 621 підозрюваний – представники військово-політичного керівництва рф. Це – міністри, депутати, військове командування, посадовці, керівники правоохоронних відомств, розпалювачі війни та пропагандистів Кремля", – йдеться у повідомленні пресслужби Офісу генпрокурора України.

123. **Червякова О. В.** Відповідальність за воєнні злочини: через перехідне правосуддя до сталого миру та безпеки України [Електронний ресурс] / О. В. Червякова // Проблеми законності. – Харків, 2020. – Вип. 150. – С. 161–172. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pz_2020_150_13 (25.05.22).

Йдеться про вирішення проблеми відповідальності росії за воєнні злочини в Україні, учинені у період тимчасової окупації території України з 20 лютого 2014 р.